

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7059>

Number: 57 , p. 549-569, Summer I 2017

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

19.04.2017

15.07.2017

**7 HAZİRAN VE 1 KASIM 2015 GENEL SEÇİMLERİNDE
PARTİLERİN SEÇİM BEYANNAMELERİNDE
KADINA YÖNELİK SÖYLEMLER**

*7 JUNE AND 1 NOVEMBER 2015 GENERAL ELECTION MANIFESTO
THE PARTY'S RHETORIC AGAINST WOMEN*

Prof. Dr. Şükri Balcı

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

Öğr. Gör. Pınar Güner Koçak

Neveşehir Hacıbektas Veli Üniversitesi Gülşehir Meslek Yüksekokulu

Öz

Siyasal iletişim açısından önemli bir araç olan Seçim beyannameleri, siyasal kampanya sürecinde, seçmene ulaşmanın ve partinin iktidar olması durumunda yapacakları projeleri, izleyecekleri politikaları anlatmanın en önemli araçlarından bir tanesidir ve siyasi katılımın sağlanması açısından önemlidir. Ancak Türkiye’de kadınlar siyasete erkeklerden daha az ilgi duymakta ve daha az aktif katılım sağlamaktadırlar. Bunun sosyal, kültürel, toplumsal ve ekonomik açıdan birçok sebebi bulunmaktadır. Ancak kadınların siyasette erkeklerden daha geri planda olması kadınların seçim dönemlerinde oylarını kullanmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine seçim sürecinde erkekler kadar kadınlar da seçim sonuçları üzerinde belirleyici olabilmektedir. Bu açıdan partiler yürüttükleri kampanya çalışmalarında kadınlara yönelik ayrı bir söylem ve politika oluşturmaya çalışmaktadırlar. İşte bu çalışmanın odak noktasını siyasi partilerin seçim beyannamelerindeki kadın söylemi oluşturmaktadır. 2015 Genel seçimlerinde, 7 Haziran’dan sonra hükümet kurulamaması nedeniyle 1 Kasım 2015’te erken seçim yapılmış ve siyasi partiler seçim beyannamelerini iki kez yayınlamak zorunda kalmıştır. Siyasi partilerin 7 Haziran ve 1 Kasım seçim beyannamelerindeki kadın söyleminin değerlendirilmesi araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu amaçla seçim barajını geçen AK Parti, CHP, MHP ve HDP’nin ilk olarak siyasi ideolojisi ve kadın söylemi ele alınmış ve 1 Kasım seçim beyannamelerindeki kadınlara yönelik kullanılan ifadeler, vaatler ve metaforik söylemler söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Son olarak her bir siyasi partinin 7 Haziran ve 1 Kasım seçim beyannamelerindeki benzerlikler ve farklılıkların ortaya koyulması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında siyasi partilerin 2015 seçim beyannamelerindeki kadın söylemleri çözümlenip karşılaştırıldığında erkek egemen bir yaklaşımın ve söylemin olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadına yönelik söylem ve vaatlerdeki çeşitlilik incelendiğinde Ak Parti ve MHP gibi merkez sağ ve muhafazakâr partilerin CHP ve HDP gibi

sol partilerden daha az söylem ve vaatlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca partilerin ideolojik bakış açılarının kadın söylemlerine etkide bulunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Seçim Beyannameleri, Kadın Söylem ve Politikaları, Partiler, 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 Seçimleri

Abstract

Election declarations, as an important tool for political communication, are one of the most important tools that reach voters and describe the policies they're watching in case of party is in power and are important in terms of ensuring political participation during the political campaign. However, in Turkey, women are less interested in politics than men and less active participation. There are many reasons for this in terms of social, cultural and economical. However, to be in the background of women in politics than men does not mean that it does not use their votes during the election. On the contrary, in the electoral process, women as well as men can be decisive on election results. In this regard, the parties are trying to create a different discourse and policy for women in their campaign work. The focus of this work is on the female discourse in the election declarations of political parties. In the 2015 general elections, due to the government's failure to establish a government after June 7, the early election was held on November 1, 2015, and political parties had to publish their election declarations twice. The assessment of the political parties' female discourse on the 7 June and 1 November election declarations constitutes the scope of the research. For this purpose, political ideology and female discourse of the AK Party, CHP, MHP and HDP, which passed the election threshold, were discussed firstly and the expressions, promises, and metaphorical discourses towards the women used in the November 1 election declarations were analyzed by discourse analysis. Finally, it is aimed to reveal the similarities and differences of each political party in the June 7 and November 1 election declarations. Within the scope of the study, when the discourses of the political parties are analyzed and compared with the female discourse in the election declarations of the 2015, it is revealed that a male dominated approach and discourse. When the diversity in discourses and promises towards the women is examined, it is determined that the center right and conservative parties such as the AK Party and the MHP have fewer discourses and promises than the left parties such as CHP and HDP. It was also seen that the ideological perspectives of the parties affected the female discourse.

Keywords: Election declarations, women's rhetoric and policies, parties and Elections 7 June and 1 November 2015

GİRİŞ

Genel seçimlerde parti ideolojileri, liderleri, yönetici kadroları, programları, seçim beyannameleri, siyasal söylemleri ve seçim kampanyalarının etkinliği siyasal karar sürecinde rol oynayan en önemli faktörler arasındadır (Balcı, 2016: 74). Özellikle seçim dönemlerinden önce hazırlanan ve partinin seçmen kitlesi göz önünde bulundurularak söylem ve vaatlerde bulunulan seçim beyannameleri genel seçimlerin vazgeçilmez unsurlarındandır. Seçim beyannameleri uygulamada seçmen tarafından baştan sona okunup incelenen bir metin olmaktan çok, bireysel ya da grup olarak çalışma alanları ve ilgiler doğrultusunda

değerlendirilen dokümanlardır. Bu nedenle seçim bildirgelerinde bireyin dâhil olduğu cinsiyet ve meslek grubunun, ekonomik ve sosyal beklentilerine ilişkin söylemler, seçmenin ikna olması bağlamında önemlidir (Polat vd., 2015: 297).

Seçim beyannamelerinde yalnızca seçmenlere yönelik vaat ve taahhütler bulunmamakta, beyannamenin söz konusu partinin ideolojik konumu ile ayrıca kendi içinde tutarlı olması ve bütünlük taşıması önem arz etmektedir. Seçim beyannamelerinin bağlayıcı özelliği özellikle bir sonraki seçim dönemlerini kapsamaktadır. Bu noktada, seçmenlerin iktidarda bulunan partinin en başta kendisine

vaat ettiği siyasal, toplumsal ve ekonomik hedeflere ne ölçüde ulaşabildiğini seçim beyannameesi aracılığıyla ölçebileceği ve performansına not verebileceği varsayılmaktadır (Turşucu & Beriş, 2011: 109).

Seçim vaatlerinde çeşitli seçmen kitleleri hedeflense de tüm partilerin ortak hedef kitlesi oy kullanma hakkına sahip tüm vatandaşlar yani kadın ve erkek seçmen kitleleridir. Özellikle sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal sebeplerle siyasetten uzak kalan ve Tokgöz'ün belirttiği gibi, ailelerindeki erkeklerden bağımsız şekilde oy veren kadın kimliğiyle toplumsal yaşama daha etkin ve bilinçli olarak katılmaya başlayan kadın seçmen kitesinin oy potansiyeli siyasi partilerin dikkatinden kaçmamakta ve siyasi partiler kadın seçmenlere yönelik vaatlerini gerek parti tüzüklerinde gerekse seçim beyannamelelerinde ya bir ana başlıkla ya da alt başlıklarla vurgulanmaktadır (Tokgöz, 2010:338).

Siyasi partiler açısından kadınlar; toplumsal konumları, toplumsal rolleri, çalışması veya çalışmaması ve bir birey olması açısından değerlendirilmekte, seçim dönemlerinde ise seçmen olarak önemleri vurgulanmaktadır. Tokgöz'ün belirttiği gibi, siyasi partilerin kadın oylarından daha fazla pay alma çabaları, partilerin temel amacı olmakla birlikte, siyasette erkeğin egemen olduğu siyasal yapıların sorgulanmasından kaçınılmakta ve kadınlar siyasal sistemden dışlanıyor duygusu ve algısı oluşturularak kadınlara yönelik söylemlerde bulunmaktadır (Tokgöz, 2010: 388). Terkan durumu şu şekilde özetlemektedir: Kadının toplumsal yaşam içerisinde ikincilleştirildiği en belirgin alan siyasettir ve siyasetin erkekler tarafından erkeklere özgü bir alan olduğu söylemi sürekli üretilmektedir. Siyasetin öznesi olan erkekler, kadınlara yönelik üretilen söylemler, vaatler ve politikalarda, bunların genel çerçevesini çizmede egemen konumda olmalarından dolayı siyaset alanı da cinsiyetlendirilmiş daha açık bir ifadeyle eril bir görüntü vermektedir (Terkan,

2010:121).

Gökçimen ise kadının toplumsal rolüne dikkat çekerek; siyasal yaşamın erkeklerin değerleri, yaşam koşulları, söylem ve diliyle belirlendiğini (Gökçimen, 2008: 51) belirterek, bu koşullar içerisinde “annelik, ev kadınlığı” gibi cinsiyet rolleri nedeniyle üzerinde önemli sorumluluklar olan, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı bulunan kadınların “siyasette egemen erkek söylemi” gereği erkeklerle eşit koşullarda olduğu, gerek katılım gerek de temsilde kadınların bu koşullar altında rekabet etmek zorunda olduğunu vurgulamaktadır (Sancar Üşür, 2000: 208).

Siyasete katılma ve karar verme sürecinde etkili unsurlardan olan kültür ve toplumsal rol, kadın seçmenlerin karar verme süreçlerini etkilemektedir. Tataroğlu'na göre, kadın seçmen karar verirken kuvvetle kültürün etkisi altında kalmaktadır. Güncel siyasetten örnek vermek gerekirse “3 çocuğa ve kürtaj yasağına hayır” diyerek çerçevelenen bir sorun, ülkenin çok az bir kesimine hitap edebilmektedir. Benzer bir şekilde seçimde oy verilecek partiye genel olarak ailece karar verilmekte ve bu kararda kültürün de etkisiyle, ağırlıklı olarak evin erkeği -ki bu baba, kardeş ya da eş- olabilir, etkili olmaktadır (Tataroğlu, 2014: 2).

Siyasi partilerin kadın politikalarında en etkili unsurlardan bir diğeri ise parti ideolojisi (Demir, 2015: 104). Partilerin kadınlara yönelik söylemlerini, ideolojileri çerçevesinde oluşturdukları görülmektedir. Çadır'ın belirttiği gibi, siyasi partilerin benimsediği ideolojiler, partinin iktidara gelmesiyle birlikte ulusal politikalara yansımakta ve uygulama alanı bulabilmektedir. Farklı ideolojik görüşlere sahip siyasi partilerin kadınların siyasal temsiline bakışı farklılık göstermekte; bu durum kadının siyasal katılım düzeyini etkilemektedir (Çadır, 2011: 51). Kadına yönelik sorunlara ve kadın-erkek eşitliğine, siyasal partilerin merkez-sol ya da merkez-sağ konumlarına göre değişen, iki farklı ideolojik

bakışın olduğu söylenebilmektedir. Bunlardan ilki, kadını aile kurumu ile özdeşleştiren ve kadın haklarına ailenin gereksinimleri bağlamında bakan “aile merkezli” anlayıştır. Bu anlayışta olan merkez sağ ve sağ-muhafazakâr partiler kadınların aile ile ilgili toplumsal ilişkiler alanı dışındaki yaşam alanlarına katılım sorunlarına karşı duyarsız kalmakta ve siyasette de kadına düşen görev, çocuklar, hastalar, yaşlılar, kimsesizler ve sakatların sorunlarıyla ilgilenmek ve kadınlara gönüllü sosyal yardım faaliyetleri yaparak siyasal destek oluşturmaktır. Kadınlar, kendi cinsiyet rollerine ilişkin sorunları siyasete taşımak için değil, başkalarının sorunlarını çözmek için siyasete çağrılırlar. İkincisi ise, kadın-erkek eşitliğine inandığını belirten, kadınların toplumsal yaşama katılımını çağdaşlığın, demokrasinin, gelişmişliğin gereği sayan “toplum merkezli” anlayıştır. Genellikle sol partilerin benimsediği bu anlayışta, kadın-erkek eşitliğini ideolojik kimliklerinin bir parçası olarak her zaman vitrinde tutmak ve kadınların siyasal yaşama ve kararlara katılımı, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi konuları sahiplenilmektedir. Sancar’a göre, merkez-sol partilerin kadın-erkek eşitliği anlayışı bir tür cinsiyet körlüğünü içerir; kadınların kamusal yaşamda uğradığı ayrımcılığı görmezden gelir, aile içindeki geleneksel kadın rolünü ise doğal sayar (Sancar Üşür, 2000: 210-211).

Türkiye’de kadınların siyasal süreçlere katılımını engelleyen önemli etkenlerden bir diğeri ise siyasi partilerin yapısı ve kadın kollarının güçsüzlüğüdür (Gökçimen, 2008: 44). Partilerin kadınları temsil etmek için örgütlediği, kadınların sorunlarının tespiti ve çözümü için çalışan kadın kolları örgütlenmeleri de partilerin ideolojilerine göre hareket etmekte ve sorunlara partinin ideolojik bakışıyla yaklaşmaktadır.

Günümüzde kadın ve kadının simgesel önemi siyasal söyleme “fırsat eşitliği”, “cinsiyet eşitliği”, “bireysel haklar” “pozitif ayrımcılık” gibi kavramlarla ve sorunlarla yansımaktadır (Akın, 2011: 278). Türkiye’nin

Avrupa Birliği sürecinde de dile getirilen sorunlar içerisinde kadının var olma, varlık gösterme ve bedensel bütünlüğünü koruma hakkı, ekonomik ve toplumsal konumu, eğitim ve istihdama katılımı ve siyasal temsili gibi konular bulunmaktadır (Toksabay & Memişoğlu, 2007: 4). Genel olarak siyasi partilerin tespit ettikleri bu sorunlar ve bu sorunlara ek diğer konular siyasi partilerin özellikle seçim dönemlerinde gündemlerine alınmakta ve seçim beyannamelerine girmektedir. 2015 Genel seçimlerinde siyasi partilerin seçim beyannamelerinde, seçmen kitlelerine istihdam olanakları, eğitim, demokratikleşme, insani kalkınma, çevre, insan hakları, yargı reformları, uluslararası rekabet, refah politikaları, tarım, sosyal adalet, demokratik çalışma düzeni, kadın, kamu hizmetleri, çalışma hayatı, güvenlik ve savunma, özgürlük, eşitlik, adalet ve emek gibi başlıklar altında kadınlara yönelik vaat ve söylemlerde bulunduğu görülmektedir.¹

Siyasi partiler tarafından kadının gerek toplumsal rolü ve konumu vurgulanırken, gerek siyasal katılım sürecinde, partilerin söylem ve beyannamelerinde metaforik ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Metafor terimi ilk olarak retorik sanatında bir ifade figürünün belirlenmesinde kullanılmış ve müşterek bir isim ve onun birçok şeye tekabül ettiği anlam olarak ele alınmıştır (Güllüoğlu, 2012: 248). Kadın kelimesi toplumsal cinsiyet rolü ötesinde siyasi partilerin ideolojileri açısından değerlendirildiğinde merkez sağ ve sağ muhafazakâr partiler için ‘eş’ ve ‘anne’ (Terkan, 2010: 126) metaforlarıyla ele alınıp geleneksel kültür içerisindeki toplumsal rolü vurgulanırken, merkez sol partiler için “okumuş/meslek sahibi/çalışan kadın” (Terkan, 2010: 133), emekçi, ezilen sömürülen kadın metaforları ile kadının konumuna değinilmektedir.

Bu çalışmada, 2015 Genel seçimlerinde seçim barajını geçen ve merkez sağ-sağ muhafazakar ideolojilere sahip olan AK Parti-MHP ile kendini merkez sol ideolojiye ko-

¹ Ak parti, Chp, Mhp, Hdp 2015 Kasım seçim beyannameleri

numlandırıran CHP ve HDP'nin 7 Haziran ve 1 Kasım seçimlerinden önce yayınladıkları seçim beyannamelerinde yer alan kadın söylemleri ve bu söylemlerde kullanılan metaforik ifadeler değerlendirilecektir.

Yöntem

7 Haziran-1 Kasım 2015 genel seçimleri sonrası mecliste grup kurma hakkını kazanan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin seçim beyannamelerindeki kadın söylemi araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Partilerin kadına yönelik siyasal ideolojilerini açıklamak için parti programları ve parti tüzüklerinden yararlanılıp, 7 Haziran seçim beyannameleri ve 1 Kasım seçim beyannamelerinde yer alan kadın söylemleri değerlendirilmiştir.

2015 seçimlerindeki kadın söylemini araştırmaya, siyasal partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarının temin edilmesiyle başlanmıştır. Seçim beyannamelerine, parti programlarına ve tüzüklerine siyasal partilerin kurumsal ağ sayfalarındaki arşiv bölümlerinden ulaşılmıştır. Çalışmada eleştirel söylem analizi yönteminden yararlanılmıştır. Söylem analizi, "bir şeyi söyleme şekli" olan söylemi, içinde üretildiği sosyal ve psikolojik bağlamı ve söylemi etkileyen tüm şartları göz önüne alarak; algılama, yorumlama, değerlendirme ve tekrar üretme süreçleri ile inceleyen bir yöntemdir (Gür, 2013:185). Eleştirel söylem analizi, farklı sosyal alanlarda söylem ile sosyal ve kültürel gelişmeler arasındaki ilişkilerin ampirik olarak incelenmesine olanak veren teoriler ve metotlar sunmaktadır. Aydın Düzgüt eleştirel söylem analizini söylemsel pratikleri, sosyal kimlikleri ve sosyal ilişkileri içeren sosyal dünyanın inşasına katkıda bulunan önem bir sosyal pratik olarak değerlendirmekte ve eleştirel söylem analiziyle temsili pratikler aracılığıyla belirli bir konuya ilişkin anlamlı bilgilerin üretildiği söylemler inşa edildiğini ve "bazı

ifadelerin ve tasvirlerin diğerlerinden daha fazla değer taşıdığı bir alan olduğunu aktarmaktadır (Aydın Düzgüt, 2011: 55). Bu çalışmada siyasal partilerin seçim beyannameleri partilerin kadın söylemi konusundaki bakış açılarını sorgulama amaçlı incelenmiş ve kadın kelimesi anahtar terim olarak kullanılarak seçim beyannameleri söylem analizine tabi tutulmuştur. Bu kapsamda siyasal partilerin seçim beyannamelerindeki kadın söylemleri arasında benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğu, partilerin 7 Haziran ve 1 Kasım seçim beyannamelerinde kadın söylemlerine ilişkin değişiklik yapıp yapmadığı temel araştırma sorularıdır. Çalışmanın araştırma soruları şu şekilde gruplandırılmıştır:

1. Siyasal partilerin kadına ilişkin söylemleri ve politikaları, siyasal ideolojilerine paralel bir yapıda mıdır?
2. Siyasal partiler kadını hangi konularla ilişkilendirerek ele almaktadır?
3. Siyasal partiler tarafından kadın hangi alanda öne çıkarılmaktadır?
4. Siyasal partilerin seçim beyannamelerinde kadınlara yönelik metaforik söylemler var mıdır?
5. Siyasal partilerin 7 Haziran-1 Kasım seçim beyannamelerinde kadın söylemleri arasında farklılık var mıdır?
6. Siyasal partilerin (AK Parti, CHP, MHP ve HDP) 7 Haziran-1 Kasım seçim beyannamelerindeki kadın söylemleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ne yöndedir?

Çalışmada her bir parti öncelikli olarak siyasal ideolojisi ve kadın söylemi açısından incelenmiş, Kasım seçim beyannamesinde kadınlarla ilgili söylemlerin olduğu başlıklar ve bu başlıklardaki vaatler değerlendirilmiştir. Ardından Kasım ve Haziran seçim vaatlerinde kadınlara yönelik metaforik söylemlerin olup olmadığı incelenmiş ve kullanılan metaforik söylemler analiz edilmiştir. Son olarak da 7 Haziran ve 1 Kasım seçim beyannamelerinde kadın söylemlerindeki değişiklikler ve benzerlikler ele alınıp yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında AK Parti, CHP, MHP ve HDP'nin 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 Seçimlerindeki kadına yönelik söylem ve politikaları, iki seçim dönemi arasında karşılaştırmalar yapılarak analiz edilmektedir.

1. AKP'nin Kadına Yönelik Söylem ve Politikaları

Siyasi hayatına 2001 yılında başlamasına rağmen 2002 Türkiye Genel Seçimlerinde %34.28 ile iktidara gelen² AK Parti, örgüt yapısını "muhafazakârlık temelinde bir kitle partisi" olarak tanıtmıştır (Terkan, 2010: 123). Doğanay'a göre; AK Parti'nin muhafazakârlık anlayışı içinde din, gelenek ve ahlak bir arada değerlendirilmektedir. Muhafazakârlık, geleceğin ve toplumsal değerlerin taşıyıcısı olması nedeniyle en önemli toplumsal kurum olduğunu ileri sürdüğü ailenin korunmasına yönelik politikalara merkezi bir rol atfeder; ailenin korunması toplumun da korunmasıdır; çünkü toplum ortak kadere sahip büyük bir aileden ibarettir (Doğanay, 2007: 72).

AK Parti siyasi yapılanmasını, amaçlarını ve hedeflerini parti programında 7 başlık altında ele almıştır.³ AK Parti, parti programında siyasi yapılanma sürecini, katılımcı demokrasi, parti bütçesi, milletvekilliği süresi, bakan atamaları vb. konulara yer vererek açıklamıştır. ⁴ AK Parti siyasi ilkelerinde ise, demokratikleşme, aday seçimleri ve seçim harcamalarında şeffaf olunması, azınlık görüşleri, milletvekili yaşı, ön seçim sistemi, kamuoyu bilgilendirmesi vb. hususlara yer vermiştir.

2002-2015 Haziran seçimlerine kadar tek başına iktidar olmayı başaran AK Parti, 2015 Haziran seçimlerinde yeterli milletvekili sayısına ulaşamamış (258 sandalye)⁵, CHP ve

MHP ile koalisyon arayışına girmiş fakat hükümetin kurulabilmesi için yeterli güvenoyu alamamıştır. 1 Kasım 2015'de erken seçime gidilmiş ve Ak Parti vekil sayısını 317'ye çıkararak tek başına iktidar olmayı başarmıştır.

Çalışmanın çıkış noktası olan kadın konusunun AK Parti tarafından nasıl ele alındığını incelediğimizde; AK Parti, parti programında sosyal politikaların altında yer alan kadın başlığında şu ifadelerle yer verildiği görülmektedir; "Kadınlar sadece toplumumuzun yarısını oluşturdukları için değil, her şeyden önce birey ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde birinci derecede etkin oldukları için, yılların ihmali sonucu biriken her türlü sorunlarıyla ilgilenilmesi, partimizin öncelik verdiği bir konu olduğu belirtilmektedir." Toplumun olduğu kadar seçmenlerin de yarısını oluşturan kadınların geleneksel aile modeli içerisinde yeri ve önemini vurgulayan bu beyanda kadına doğrudan kadın olarak değil, anne rolü itibarıyla yaklaşıldığı görülmektedir. Tokgöz'ün belirttiği (2010: 415) gibi söylemde kadına ve kadın imgelerine erkek gözüyle yaklaşıldığını ve kadın sorunlarını dile getirmek ve çözümler üretmek için eril bir bakış açısının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Ayrıca parti beyanname si kadın başlığının altında; Kadınların kamusal yaşama katılımının özendirilmesi, siyasete katılımının özendirilmesi, kadın STK'lara ilişkin düzenlemeler yapılması, kadına yönelik şiddet-cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, kadınlara (töre cinayeti vb. konularda) yönelik önleyici ve eğitici çalışmalar yapılması, kız çocuklarının eğitimi, kadın ayrımcılığının önlenmesi, ev kadınları için istihdam alanları oluşturulup sosyal güvence kazanmalarının sağlanması, kadınlara yönelik koruyucu programlar, aleyhteki hükümlerin kaldırılması ve çalışan kadınların çalışma koşullarında iyileştirilmeler yapılması konusunda hedeflerini belirtmişlerdir.

Aile ve sosyal hizmetler başlığı altında, "AK Parti, aile içi şiddeti önleyici tedbirler alacaktır. Bu şiddetin mağduru olan kadın ve

² https://tr.wikipedia.org/wiki/2002_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri

³ <http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi>

⁴ http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum_5

⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Haziran_2015_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri

çocuğu koruyacak kanuni düzenlemeler yapacak, koruyucu merkezler açacaktır”⁶ ifadesi yer almaktadır. Ayrıca “kadın ve aile konusunda hizmet veren kamu kurumları yeniden yapılandırılacaktır” ifadesi de bulunmaktadır.

AK Parti, parti programı kadın söylemi açısından incelendiğinde; giriş, ekonomi, kamu yönetimi, dış politika ve sonuç bölümlerinde kadın ile ilgili herhangi bir ifadeye yer verilmemiş, temel haklar ve siyasi ilkeler bölümünde temel hak ve özgürlükler başlığının altında sadece bir cümleye rastlanmıştır. Temel hak ve özgürlükler başlığı altında yer alan ifade ise “kadın, çocuk ve çalışma hayatına ilişkin hak ve özgürlük alanlarında uluslararası standartlar ülkemizde de eksiksiz uygulanacaktır”⁷ şeklinde açıklanmıştır.

AK Parti'nin 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde kadının hangi başlıklar içerisinde ele alındığına bakıldığında karşılaşılan tablo şu şekildedir: **Demokratikleşme ve Yeni Anayasal Sistemler** başlığı altındaki temel hak ve hürriyetler, güvenlik alt başlıklarında; **İnsani kalkınma ve nitelikli toplum** ana başlığındaki nitelikli eğitim, aile çocuk ve dinamik nüfus, sosyal koruma ve yoksullukla mücadele, Kadın, Çalışma Hayatı, Sosyal Güvenlik alt başlıklarında; **İstihdam ve Güçlü ekonomi** ana başlığındaki Kayıt dışılığın azaltılması, İstihdam alt başlıklarında; **Bilim, Teknoloji ve Yenilikçi üretim** ana başlığındaki Girişimcilik ve KOBİ'ler alt başlıklarında; **Yaşanabilir Şehirler ve Sürdürülebilir çevre** ana başlığının altındaki kırsal kalkınma alt başlığı içinde ele alınmıştır.

Genel Başkan ve Başbakan Ahmet Davutoğlu açılış metninde vaatlerini sunduğu hedef kitle içerisinde kadına da yer vermiş, Demokratikleşme ve Yeni Anayasal Sistemler başlığı altında, kadın erkek eşitliğini kanunlaştırmaları, kadın ve çocuk ticaretinin ön-

lenmesine yönelik imzalanan protokol, kadın-erkek fırsat eşitliği komisyonunu kurulması, kılık-kıyafete ilişkin kısıtlamaları kaldırmaları vurgulanmıştır. AK Parti seçim beyanname-sinde demokratikleşme ve Yeni Anayasal Sistemler başlığı altında kadın için öncelikli olarak neler yaptıklarına değinilmiştir. Adalet sisteminde kadınlar, çocuklar ve engellilere yönelik kolaylaştırıcı uygulamaların hayata geçirileceği ve özellikle kadın, çocuk, engelli ve yaşlı vatandaşlarımızın güvenlik hizmetlerine erişimini kolaylaştıran politikaları uygulamaya devam edeceği de bu başlık altında ileri sürdüğü vaatler arasındadır.

İnsani kalkınma ve nitelikli toplum başlığı altında; Ak Parti iktidar olduğu takdirde eğitim kalitesini yükselterek kadına, gençlere, çocuklara ve çalışanlara hak ettikleri yeri, önemi ve desteği vereceklerini belirtmiştir. Aile, çocuk ve dinamik nüfus başlığının altında, ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun çıkardıklarının, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair İstanbul Sözleşmesini yürürlüğe koyduklarının, özellikle çalışan annelerin çocuklarını bırakabilmeleri için kreş ve gündüz bakımevlerinin yaygınlaşması adına vergi teşviki ve 5 yıl vergi istisnası tanıdıklarının altını çizmişlerdir. Aynı başlık altında aile planlaması açısından doğurganlığı arttırmaya yönelik politikalara geçiş yaptıkları da vurgulanmaktadır. Özellikle parti politikasında kadının öncelikli olarak anne statüsüyle ele alınması açısından değerlendirildiğinde doğurganlığı arttırmaya yönelik politikalar ve seçim beyannamesindeki kadın söyleminin paralellik gösterdiği görülmektedir.

Sosyal koruma ve yoksullukla mücadele alt başlığında; özellikle eşi vefat etmiş kadınlara sosyal yardım programları uygulamaya başlayıp, düzenli nakdi yardım yaptıklarını belirtmişlerdir. Ekonomik koşullar içerisinde düzenli olarak yapılan nakdi yardımın (250 TL) yeterli olup olmadığı ise başka bir

⁶ http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum_

⁷ http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum_

araştırma konusu içerisinde ele alınabilir.

Parti liderleri ve sözcüleri, günlük konuşmalarında ve resmi demeçlerinde kadınların önemine ve kadın sorunlarına karşı olan duyarlılıklarına özel yer vermekte, bu konudaki duyarlılıklarını ifade etmektedirler (Demir, 2015: 78).

Siyasi Partiler, kadınlara neden bu kadar önem verdiklerini açıklamaya çalıştıkları ve kadınlar için vaatlerinin de yer aldığı seçim beyannamelerinde kadınlara ilişkin metaforik söylemlerin kullanıldığı görülmektedir. Metafor kullanmadaki amaç aradaki kimi benzerliklerden faydalanarak, bir olayı ya da olguyu, olayın kendisi olmayan bir olay ya da olguyla söyleme dökmek, yani onu görünür kılmaktır (Akt. Güllüoğlu, 2012: 249).

AK Partinin seçim beyanında kadın söylemi ele alındığında metaforik söylemlere fazla yer vermediği görülmektedir. Doğurganlık ve şiddet vurgusu dışında metaforik söylemlere rastlanmamaktadır.

AK Partinin 1 Kasım seçim beyannamesinde, “nüfusun yaşlanmasının gecikmesi ve doğurganlık hızının olabildiğince geç yaşlaşmasına yönelik tedbirler aldık” ifadesi yer almaktadır. Burada doğurganlık ile kastedilen kadınların doğum yaşının geciktirilmesi, kadınların ileri yaşlarda bile tekrar tekrar ebeveyn olabilmesidir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın kadınlar ve nüfus planlaması ile ilgili katıldığı nikâh törenlerinde kadın çalışmaları toplantılarında ve bazı açılışlarda 4 çocuk vurgusu da bu beyana açıklık getirmektedir.⁸

İnsani kalkınma ve nitelikli toplum bölümünde, kadın alt başlığında, Avrupa Konseyi Sözleşmesini (İstanbul Sözleşmesi) imzalamaları, “Kadına Yönelik Aile İçerisinde Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planını” devreye sokmaları, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerini (ŞÖNİM) kurmaları, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi için alınan önlemler olarak

belirtilmiştir. Buradan kadın ve şiddet konusunun altının çizilmesi Türkiye’de kadına karşı orantısız bir şiddet olduğunun ve kadın cinayetlerinin⁹ artan oranının AK Parti’nin de dikkatinden kaçmamasıdır.

7 Haziran seçim beyannamesinde kadınlara yönelik; iktidar oldukları dönem boyunca kadınlara hak ettikleri değeri verdiklerini ve kadınlara yönelik birçok reformu hayata geçirdiklerini, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığı anayasal güvenceye kavuşturduklarını, 2002’deki kadın vekil sayısının 2011’de 79’a çıktığını, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerini 14 pilot ilde uygulamaya koyduklarını, kadınların ilköğretim kademesinde eğitim oranının 2002’den 2012’ye %25 arttırdıklarını, istihdam, sosyal güvenlik, girişimcilik ve doğum izinlerinde düzenlemeler yapıldığını ve kadının toplumsal konumun güçlendirildiğini belirtmişlerdir.

Kadın başlığının altında, kadın girişimcilerinin sayısını arttırmayı hedeflediklerini, karar alma mekanizmalarına katılımlarının artırılmasını, kadına ilişkin mevzuatın yeniden gözden geçireceklerini, mevsimlik tarım işi ile ilgilenen kadın ve kız çocuklarına yönelik mobil eğitim sistemi ve ekipmanlarının sağlanacağı, kadınlara yönelik sağlık alanındaki uygulamaların arttırılacağı, kadının istihdamına yönelik teşviklere devam edileceği, kadın-erkek fırsat eşitliğine yönelik farkındalığın arttırılacağı, doğum izinlerinde kolaylık sağlanacağı, kadına şiddete karşı her türlü yasal korunmanın sağlanacağı vaatlerinde bulunulmuştur.

1 Kasım 2015 seçim beyannamesine bakıldığında vaatlerde ve kadın söyleminin geçtiği yerlerde sadece rakamsal değişikliklerin olduğu göze çarpmaktadır. Kasım seçim beyannamesinde kadınların mecliste temsili için “2002’de 24 olan vekil sayısı 2015’te 98’e çıkmıştır” ifadesi yer almaktadır. Haziran seçim beyannamesinde 2011 yılının istatistikleri kullanılarak vekil sayısı 79 olarak veril-

⁸ <http://www.ihya.com.tr/haber-basbakan-erdogandan-4-cocuk-tavsiyesi-311790/>
<http://www.milliyet.com.tr/erdogan-3-cocuk-olursa-huzur-bulur-4-olursa-hayirli-olur-siyaset-1561833/>

⁹ <http://www.dogrulukpayi.com/beyanat/54e44aa24f8cc>
<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/turkiyede-dehset-verici-kadin-cinayetleri-tablosu-131471h.htm>

miştir. Kadınların ilköğretim eğitim kademesinde eğitim oranı Haziran seçim beyannamesinde 2012-2013 temel alınarak verilirken Kasım seçim beyannamesinde 2014-2015 oranı üzerinden değerlendirilme yapılmış ve %27.6'lık oran verilmiştir. Kadınların iş gücüne katılımını, Haziran beyannamesinde 2013 yılı temel alınarak %30.8'e yükselttiklerini belirtirken, Kasım beyannamesinde 2014'de değerlendirmeye alınarak %33.6'lık bir oran verilmiştir.

Kırsal Kalkınma başlığında, Haziran beyannamesinde "2011 yılından bu yana IPARD destekleri ile 600 kadın yatırımcıya yaklaşık 80 milyon TL hibe ödemesi gerçekleştirdik" ifadesi yer alırken, Kasım beyannamesinde "2011 yılından bu yana IPARD destekleri ile 614 kadın yatırımcıya yaklaşık 80 milyon TL hibe ödemesi gerçekleştirdik" ifadesi yer almakta bu durumda Haziran'dan Kasım'a kadar geçen süreç içerisinde 14 kadın yatırımcının daha kayıtlara girdiği anlamına gelmektedir.

AK Parti'nin Haziran ve Kasım seçim beyannamelelerine bakıldığında aralarında öncelikli olarak sayfa sayısında önemli bir farklılık olduğu göze çarpmaktadır. Haziran seçim beyannamesi 380 sayfa iken, Kasım seçim beyannamesi 290 sayfadır. Kadın söylemi açısından farklılıklar değerlendirildiğinde vaatler kısmında herhangi bir değişiklik yapılmadığı göze çarpmaktadır. Ancak rakamsal ve oransal verilerin aradaki 4 ay içerisinde değişiklik göstermesinden dolayı gündellendiği dikkat çekmektedir.

2. CHP'nin Kadına Yönelik Söylem ve Politikaları

Siyasi partiler içerisinde en eski ve köklü tarihe sahip olan CHP, Atatürkçülük ve sosyal demokrasi görüşlerini benimsemiş bir merkez sol Türk siyasî partisidir. CHP, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin devamı olarak 9 Eylül 1923 tarihinde kabul edilen "Parti Tüzüğü" ile kurulmuştur. CHP siyasi ideolojisini şu şekilde tanımla-

maktadır: "insan hakları, hukukun üstünlüğü, özgürlük, eşitlik, dayanışma, barışçı ve adil bir dünya, emeğin yüceliği, sürdürülebilir ve dengeli kalkınma, gönenc, doğanın ve çevrenin korunması, çoğulcu ve katılımcı demokrasi" değerlerine dayanan; kadın erkek eşitliğine inanan; bu değerleri gerçekleştirmeyi hedefleyen; devleti, kişilerin özgürlüklerini ve refahını sağlamaya yönelik bir hizmet aracı olarak kabul eden çağdaş demokratik sol bir siyasi partidir.¹⁰ Milli Mücadele sonrası Türkiye'sinin ilk siyasi partisi olma özelliğini taşıyan Cumhuriyet Halk Partisi, 1923'ten 1950'ye kadar aralıksız iktidarda kalmış ve 1946'ya değin kısa aralıklar dışında genellikle tek parti yönetimini uygulamıştır. Türkiye'de en uzun süre iktidarda bulunmuş siyasi partidir.¹¹

Siyasi tarihte 27 Mayıs ve 12 Eylül'e tanıklık eden CHP, 12 Eylül darbesinin ardından 1981 yılında kapanmış ve 1992 yılında eski partilerin yeniden açılmasını engelleyen kanunun kaldırılmasıyla tekrar siyasi hayatına başlamıştır. 1999 yılına kadar koalisyonlarla bir şekilde hükümetin başında kendine yer bulan CHP, 1999 seçimlerinde %10 barajını geçemeyip 2002 yılına kadar meclis dışında kalmıştır. 2002 yılından 2015 seçimlerine kadar hep ana muhalefet olan CHP, 2015 seçimlerinde %24 oy almasına karşılık koalisyon hükümetinin kurulamaması nedeniyle seçim iptal edilmiş, Kasım 2015 seçiminde %25 oy almasına rağmen Ak Parti %49'luk oyla tek başına iktidar olmuş ve CHP'de ana muhalefet partisi olmuştur.¹²

CHP'nin parti programı kadın söylemi açısından incelendiğinde parti meclisinin, adayları belirlerken, kadınların, gençlerin ve

¹⁰ <https://www.chp.org.tr/Assets/dosya/tuzuk2016-29012016.pdf>

¹¹

https://tr.wikipedia.org/wiki/Cumhuriyet_Halk_Partisi#B.C3.BClent_Ecevit_d.C3.B6nemi_.281972-1980.29

¹²

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kas%C4%B1m_2015_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri

engellilerin TBMM’de temsiline özen gösterdikleri vurgulanmaktadır. CHP Parti Tüzüğü’nde ise parti örgütünü oluşturan bir unsur olarak kadın kollarının ilçe, il ve parti meclis toplantılarına katılıp görüş bildirebilecekleri ancak oy kullanamayacaklarıdır.¹³ Seçim beyannamelerinde ve parti tüzüğü’nde kadına çok fazla yer vermesine rağmen il, ilçe ve parti meclis toplantılarında kadınların oy kullanamaması da kadınlar için verilen vaatler ve uygulamalar arasında tutarsızlık olup olmadığı konusu soru işaretleri bırakmaktadır.

CHP’nin 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde kadın ifadesinin yer aldığı bölümler şu şekildedir: 2015 Kasım seçim beyannamelerinin giriş bölümünde yer alan “Birinci Sınıf Kalkınma” ana başlığının altında, Özgürlükler ve İnsan Hakları ana başlığının altında, “Hukuk Devleti ve Yargı Reformu” ana başlığındaki HSYK’nin yeniden yapılandırılması alt başlığında; Örgütlü Toplum, Demokratik Siyaset ana başlığının altındaki Sivil Toplum ve Kadın-Erkek Eşitliği alt başlıklarında; Üreten, İş İmkânı Sağlayan, Rekabetçi Ekonomi ve Herkesi Kapsayan Büyüme ana başlığının altında; Refah Seviyesi Yüksek Bir Toplum: CHP’nin Yeni Kalkınma Hamlesinin Temel İlkeleri ana başlığının altındaki İnsan Odaklı Kalkınma alt başlığında; Verimlilik ve Uluslararası Rekabet Gücü ana başlığının altındaki Yatırımcılar İçin Akıllı Teşvik Sistemleri, Finansa Erişimin Kolaylaştırılması, Sanayiye Destekleyen Kamu Politikaları alt başlıklarında; Refahın Tabana Yayılmasını Sağlayan Politikalar ana başlığının altındaki İstihdama Dönük Etkin Politikalar, Aktif İş Gücü Politikaları alt başlıklarında; Tarım ana başlığının altındaki Çağdaş Bir Kooperatifçilik Modeli alt başlığında; Dayanışma ve Sosyal Adalet ana başlığının altındaki Kapsayıcı Büyüme, Bütüncül Sosyal Politika, CHP Aile Sigortası Programı ve Sonuç alt başlıklarında; Aile Sigortası ana başlığının altındaki Etkin Sosyal Devlet-Özgür Yurttaşlar, Güçlü Kadın

Güçlü Yurttaşlar alt başlıklarında; Adil ve Demokratik Bir Çalışma Düzeni ana başlığının altındaki Ayrımcılıkla Mücadele, Mesleki Eğitim alt başlıklarında; Güçlü Kadın Güçlü Toplum ana başlığındaki Kadınlara Daha Fazla Ekonomik Destek, Çalışma Yaşamında Kadınlara Öncelik, Çalışma Yaşamında Kadına Yönelik Ayrımcılıkla Mücadele, Kadınların Bakım Yükünü Azaltacağız, Eğitimde Eşit Fırsat, Şiddete Sıfır Tolerans, Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Tam Destek, Eşit Temsil Eşitlikçi Yasalar, Her Düzeyde Geniş Katılım alt başlıklarında; Yurttaş İçin Nitelikli Kamu Hizmeti ana başlığının altındaki Ülkemizi Geleceğe Taşıyacak Bir Eğitim Sistemi, Önce Yurttaşlarımızın ve Ülkenin Güvenliği alt başlıklarında; Eğitim ana başlığının altındaki Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlayacağız, Çağdaş Eğitim alt başlıklarında; Her Yurttaş İçin Kaliteli ve Ücretsiz Sağlık Hizmetleri ana başlığındaki Kadın Sağlığı alt başlığında; Spor ana başlığındaki Spor Olanaklarına Erişimde Fırsat Eşitliği alt başlığında; Yurttaş ve Değer Temelli Dış Politika ana başlığının altındaki Avrupa Birliği, Daha Adil Bir Dünya, Orta Doğu’da Model Ülke Türkiye, Orta Doğu’da Barış ve İstikrar alt başlıklarında; Bilgi Toplumuna Doğru ana başlığındaki Kadınların Çalışma Yaşamına Katılması ve Bilgi Toplumu alt başlığında yer almaktadır.

Seçim beyannamesinin başlangıcında sorun tespitinin yapıldığı ilk bölümde Birinci Sınıf Demokrasi İçin CHP alt başlığında, çoğulcu demokrasi, güçlü parlamenter sistem, bağımsız yargı, laiklik, basın özgürlüğü, şeffaflık, uzlaşma kültürü gibi konularla beraber kadın haklarını vurgulanmış ve kadın haklarının kadınlarla birlikte savunulacağı vaadinde bulunulmuştur. Buradan seçim beyannamesinin eril bir bakış açısıyla yazıldığı algısı ortaya çıkmaktadır.

2015 Kasım seçim beyannamesinde; HSYK’da kadınların temsilini arttırmak için cinsiyet kotası, Kadın STK örgütlerinin karar alma süreçlerine dahil edilmesi, kadın-erkek eşitliği, kadınların ekonomik hayata ve üreti-

¹³ <https://www.chp.org.tr/Assets/dosya/tuzuk2016-29012016.pdf>

me katılmaları için fırsatlar oluşturulması, kadınların işgücüne katılımı, kadın girişimcilere özel teşvikler, kadınların kamuda istihdamı, kadınlara yönelik sigorta işveren prim desteği, kadınlarında dahil olduğu kapsayıcı kalkınma stratejisi, kadınların çalışmasını teşvik etmek, kadınların aile içindeki konumlarının güçlendirilmesi, kadınlara aile sigortası desteği, kadınlara iş becerisi kazandıracak eğitim programları, Kadın Kobilerine destek priminin artırılması, girişimci kadınlara hibeler, kadınlara özel BES'te ek devlet desteği, kadınlara yönelik eğitimde fırsat eşitliği, Kadına şiddeti önlemeye yönelik hazırlanan İstanbul Sözleşmesini tamamen uygulamaya koymak, kadına şiddet suçlarının cezalarının artırılması, şiddet mağduru kadınlara ödenek, iş yaşantısında kadına yapılan ayrımcılıkla mücadele, Kamuda cinsiyet kotası, Kadınların ulaşım ve güvenlik sorunlarının çözümlenmesi, kadınlara yönelik eşit işe eşit ücret, kadınların bakım yükünü azaltmak, ebeveyn izninin yaygınlaştırılması, kadın çalışanların sendikalaşmasının sağlanması, iş yerlerine emzirme odaları, sığınma evlerinin sayılarının ve niteliklerinin artırılması, şiddet mağduru kadınlara hukuki destek, Kadın-erkek eşitliği komisyonu ve genel müdürlüğünün kurulması, kadın meclislerinin yaygınlaştırılması, kadınların toplumsal konumunun iyileştirilmesi, kadın sağlık taramalarının süreklilik kazanması, kadınların eğitim seviyelerinin yükseltilmesi vaatlerinde bulunulmuştur.

CHP'nin seçim beyannamesinde çok fazla bölümde kadınlardan bahsedildiği ve diğer partilere oranla kadınlara yönelik daha fazla vaatte bulunulduğu görülmektedir. Gerek kamuda gerek Hsyk'da kadın temsili için kota vaadinde bulunan CHP'nin partideki kadın temsiline bakıldığında ortaya çıkan sonuç dikkat çekicidir. Bu noktada CHP'nin kadınları temsilen kadın vekil sayısına bakıldığında 2011 yılında mecliste CHP'yi temsil

etmeye hak kazanan 135¹⁴ vekilden kadın vekil sayısı 19¹⁵, 2015 yılında ise toplam vekil sayısı 133 iken kadın vekil sayısının 20 olduğu görülmektedir¹⁶. İktidar partisi dışında diğer muhalefet partilerine bakıldığında HDP'nin 59 milletvekilinden 23'ünün kadın olduğu; MHP'nin ise, Kasım seçimlerinde sadece 3 kadın vekille¹⁷ mecliste temsil imkanı bulunduğu görülmektedir. Buradan şöyle bir sonuç çıkmaktadır: CHP'nin kadınlara yönelik vaatlerinin tutarlılık arz edebilmesi için ilk olarak parti temsilinde kadınlara öncelik vermesi gerekmektedir.

CHP'nin seçim beyannamesinde kadınlara yönelik birden fazla metaforik ifadenin kullanıldığı görülmektedir. 2015 Kasım seçim beyannamesinde yer alan "Ülkemizin genç, kadın, emekçi ve kırılğan tüm kesimlerinin her türlü baskıcı ve ataerkil güç odaklarına karşı savunulması gerekmektedir." ifadesi ile kadınlar ve cinsel tercihleri farklı olan gruplar "kırılğan" metaforu ile tasvir edilmiş ve nazik davranılması, sahip çıkılması, korunması gereken kesimler olarak betimlenmiştir. Ataerkil güç odakları ifadesiyle de nüfuz olarak baskın erkekler vurgulanmaktadır ve "kadınların erkeklere karşı korunması gerekmektedir" algısı oluşturulmuştur.

Kadınlara yönelik dezavantajlı grup metaforu diğer partilerde olduğu gibi CHP'de de kullanılmıştır. Ancak seçim beyannamesinin birçok bölümünde kullanılan "Güçlü Kadın" metaforu ile kadının ekonomik, sağlık, iş gücü, eğitim ve bilgi teknolojilerindeki donanımı vurgulanarak kadınların motivasyon

¹⁴

https://tr.wikipedia.org/wiki/2011_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri erişim tarihi: 12.01.17

¹⁵KESKİN, Nuray; Kadın Milletvekilleri: 1935-2011, s.1 https://www.academia.edu/5395940/Kad%C4%B1n_Milletvekilleri_1935-2011 erişim tarihi: 12.01.17

¹⁶

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim erişim tarihi: 12.01.17

¹⁷

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim

düzeylerini arttırmak amaçlanmıştır.

CHP'nin Haziran seçim beyanname-sinde kadın söyleminin yer aldığı ilk bölümlere bakıldığında; Umutlu Bir Gelecek İçin Büyük Dönüşüm Hedefleri başlığının altında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadın haklarını korumak ve geliştirmek vaatler yer almaktadır. Ancak Kasım seçim beyanname-sinde bu bölümler bulunmamaktadır.

Haziran seçim beyannamesinde, İstihdam Yaratan ve Yatırımları Kolaylaştıran Büyüme Modeli başlığının altında, kadın istihdam olanaklarının artırılması vaadinde bulunulmuş fakat Kasım seçim beyanname-sinde öncelikli olarak konu başlığı değişmiş ve "Güçlü Sosyal Devlet İle İstikrarlı, Kapsayıcı ve İstihdam Sağlayan Büyüme Modeli" olmuştur ve bu başlığın altında kadın ifadesine yer verilmemiştir. Kamu hizmetlerinde kadınlara istihdamına yönelik vaatler Kasım beyannamesinin ilerleyen bölümlerinde İstihdama Dönük Etkin Politikalar alt başlığında yer almaktadır. Kasım seçim beyanname-sinde kadınlara yönelik, "doğum borçlanması hakkını doğum yaptıkları dönemde sigortalı olmayan annelere de tanıyacağız" vaadi bulunmaktayken bu vaat Haziran seçim beyannamesinde yer almamaktadır.

Haziran seçim beyannamesinde Güçlü Kadın, Güçlü Toplum ana başlığındaki Eşit Temsil Eşitlikçi Yasalar alt başlığında Kasım seçim beyannamesinde yer alan "Toplumsal cinsiyete dayalı bütçelemeyi, hem yerel yönetimlerde hem de genel bütçede zorunlu hale getireceğiz" ifadesi yer almamaktadır. Buna benzer bir ifade Haziran seçim beyanname-sindeki Güçlü Kadın Güçlü Toplum ana başlığının altındaki Kadınlara Daha Fazla Destek alt başlığında, "Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması ile kamu kaynak ve sorumluluklarının hakça dağıtımını sağlayacağız" şeklinde yer almaktadır.

Kasım seçim beyannamesinde Her Düzeyde Geniş Katılım alt başlığında yer alan Belediyelerde kadın dostu kent uygulamaları vaadi bulunurken, bu vaat Haziran seçim beyannamesinde bulunmamaktadır.

CHP'nin Haziran ve Kasım seçim beyannameleri karşılaştırıldığında Haziran seçim beyannamesinde olan ilk bölümün Kasım seçim beyannamesinde olmadığı görülmekte, seçim vaatlerinin Kasım beyannamesinde daha genişletildiği görülmektedir. Haziran seçimlerinden sonra Kasım dönemindeki vaatlerde daha net ifadelerin olduğu görülmektedir. Doğum döneminde sigortalı olmayan annelerin de doğum borçlanması hakkının verileceği, toplumsal cinsiyete dayalı bütçelemeyi yerel ve genel bütçede zorunlu hale getirileceği, Belediyelerde kadın dostu kent uygulamaları CHP'nin Kasım seçim beyannamesinde yer alan ama Haziran beyannamelerinde bulunmayan vaatleridir.

3. MHP'nin Kadına Yönelik Söylem ve Politikaları

1958 yılında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adıyla kurulan, 1969 yılında ise Alparslan Türkeş tarafından Milliyetçi Hareket Partisi ismini alarak yeni bir partiye dönüşen MHP, 1977 ve 1999 yıllarında koalisyonla iktidar olmuş, en fazla vekil sayısını Alparslan Türkeş öldükten sonra yerine geçen Devlet Bahçeli'nin ilk seçimi olan 1999 seçimlerinde 129 vekil ile sağlamıştır. 2002 seçimlerinde %10 barajını geçemediği için mecliste herhangi bir vekil ile partisini temsil imkânı bulamayan MHP, 2015 Haziran seçimlerinde, %16 oy alarak 80 vekille temsil imkânı bulmuş fakat koalisyon hükümeti kurulamadığı için Kasım 2015 seçimlerinde ciddi bir oy kaybı yaşamış (%11) ve vekil sayısını yarı yarıya (40 vekil) kaybetmiştir.¹⁸

MHP siyasal ideolojisinin temelinde, "Türk milletine millî, manevi ve insanî açılardan seslenen; sevgiyi, adaleti, barışı ve güven içinde bir gelişimi amaçlayan Türk Milliyetçiliği anlayışı bulunmaktadır. İnsan hak ve hürriyetleri, hukukun üstünlüğü ve adalet gibi değerler, Türk Milliyetçiliğinin ilk ve temel adımları ve Milliyetçi Hareket Partisinin temel referanslarıdır." Parti programında, mil-

¹⁸

https://tr.wikipedia.org/wiki/Milliyet%C3%A7i_Hareket_Partisi

liyetçilik, ülkücülük, ahlakçılık, ilimcilik, toplumluculuk, köycülük, hürriyetçilik ve şahsiyetçilik, gelişmecilik ve halkçılık, endüstri ve teknikcilik, ilke ve değerleri, MHP'nin temel fikir ve duyarlılıklar bütünüdür.¹⁹

MHP'nin parti programı kadın söylemi açısından incelendiğinde; kadınlara karşı fiili, hukuki ayrımcılık ve kadın istismarı, kadınların istihdama özendirilmesi, kadınların eğitim, şiddet, kadın sağlığı gibi konuların dikkate alınması ve kadının itibarsızlaştırılmasına yönelik uygulamaların sonlandırılması gibi konulara vurgu yapılmıştır.²⁰

MHP'nin 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde kadın söyleminin yer aldığı bölümler şöyle sıralanmaktadır: Demokrasi Anlayışımız ve Temel Haklar ana başlığında; Kadın ve Çocuk Hakları alt başlığında; Politikalarımız ana başlığında; Adalet, Kamu Yönetimi alt başlıklarında; Bilim ve Teknoloji ana başlığında; Ekonomik Hedef ve Politikalar ana başlığında; Katılımcı Kalkınma alt başlığının altında; İşsizlikle mücadele ana başlığında; Çalışma Hayatı ana başlığında; Kadın Çocuk ve Aile başlığının altında; Güvenlik ve Savunma Politikası ana başlığının altındaki Asayişin Tesisi alt başlığında yer almaktadır.

MHP'nin Kasım 2015 seçim beyannamesinde kadın kelimesi tarandığında karşımıza ilk olarak "Küresel Güç Türkiye Vizyonunda" karşımıza çıkmaktadır. "Küreselleşme sürecinin insani bir mecra sokulabilmesinin ve küresel ölçekte bir adalet hareketine dönüşebilmesinin; ... kadın ve çocuk hakları ile yaşanabilir bir çevre için seferber olunması halinde mümkün olabileceğine inanmaktadır." Buradaki ifadeye bakıldığında

kadına yönelik doğrudan bir vaat söz konusu olmadığı görülmektedir.

MHP'nin kadına yönelik ayrımcılık ve istismar, şiddet davalarında zaman aşımının kaldırılması, kadınların kamuda esnek istihdamı, atıl kaynakları üretime geçirme de kadınların aktif katılımı, sigorta primleri, teşvik politikaları, istihdama özendirmek ve meslek eğitim projeleri gibi hususlarda kadınlara yönelik vaatleri bulunduğu görülmektedir.

Çalışma şartlarının ve ücretlerin iyileştirilmesi hususunun da özellikle kadınların belirtildiği beyanname, doğrudan kadına dair vaatlerin "Kadın, çocuk, aile" başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Kadının aile içindeki konumunu güçlendirmek, kadın erkek eşitliğini sağlamak, kadına yönelik işlenen fiili ve hukuki suçların önüne geçmek, kadınların sıklıkla karşılaştıkları hastalıklar için özel birimler oluşturmak, kadınların eğitim düzeylerinin artırılması, kadın istihdamının artırılıp ayrımcılığa son verilmesi, çalışmayan ev kadınlarına beceriler kazandırılması, kadın şiddetine karşı duyarlı davranılması, kadınlara adli yardım desteği sağlanması, kadın sığınma evlerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi, girişimci kadınlara hibe projesi gibi vaatlerde bulunulmuştur.

Seçim beyannamesinde kadın söyleminin yer aldığı bölümlerde ise, güvenlik ve savunma politikası başlığında, özellikle sığınmacıların altı çizilerek dilencilik, hırsızlık, fuhuş, çocuk yaşta evlilik, yasadışı işçilik gibi suçların oranının artması, kadınların ve çocukların sağlıksız koşullarda yaşaması ve bu durumun da Türk halkının sosyal ve psikolojik hayatına olumsuz etkileri vurgulanmıştır.

MHP'nin 1 Kasım seçim beyannamesi incelendiğinde kadınlara yönelik çok fazla metaforik söylemin bulunmadığı göze çarpmaktadır. Beyanname rastlanan tek metaforik söylem, kadınların dezavantajlı gruplar içerisinde değerlendirilmesidir.

1 Kasım seçim beyannamesinde, "Kamu işçilerine naklen atanabilme imkânı

¹⁹

https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf

²⁰

https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf

verilecek" vaadinin altında kadınlar dezavantajlı gruplarla beraber ele alınarak istihdam ve esnek istihdam vaadinde bulunulmuştur. Kadının dezavantajlı grup olarak değerlendirildiği bir diğer vaat de şu şekilde karşımıza çıkmaktadır; "Dezavantajlı grupların işveren sigorta primi devlet tarafından karşılanacaktır" Bu vaadin açıklama kısmında istihdamı özendirmek amacıyla dezavantajlı grupların (uzun süre işsiz kalanların, gençler, kadınlar vs.) sigorta primleri devlet tarafından karşılanacağı ve teşvik politikaları uygulanacağı vurgulanmaktadır.

Kadınların cinsiyetlerinden dolayı dezavantajlı olarak belirtilmesi, beyanname de kadın-erkek eşitliğini vurgulayan MHP'nin aslında eril bir yapısı olduğu ve kadın seçmenleri kaybetmemek için vaatlerde bulunduğu algısını oluşturmaktadır.

MHP'nin Haziran ve Kasım seçim beyannamele karşılaştırıldığında kadın ifadesi geçen paragraflarda herhangi bir değişiklik yapılmadığı dikkat çekmektedir. Bu noktada MHP'nin kadın hedef kitle için Haziran seçiminden Kasım seçimine kadar hiçbir fikir değişikliği ya da vaat değişikliğine gitmediği ve partinin genel yapısının eril olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

4. HDP'nin Kadına Yönelik Söylem ve Politikaları

2011 genel seçimlerine çeşitli sendikaların ve örgütlerin birleşmesiyle ve bağımsız adaylarla katılan, 15 Ekim 2012 tarihinde resmi olarak kurularak, 2013 yılında halkların demokratik partisi ismini alan HDP²¹, 2011'de bağımsızlar olarak %6.5 oy alarak mecliste 36 vekille sonradan kurdukları partilerini temsil imkanı bulmuşlardır. 7 Haziran 2015 seçimlerine %10 barajını geçecekleri iddiasıyla giren HDP, % 13.12 oy alarak 80 vekille mecliste yer almayı başarmıştır.²²

HDP siyasi yapılanmasını şu şekilde

belirtmektedir: "Parti, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emeklilerin, engellilerin, LGBT bireylerin, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin; aydın, yazar, sanatçı ve bilim insanları ile bütün bu kesimlerle birlikte mücadeleye yürüten güçlerin her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak üzere bir araya geldiği, demokratik halk iktidarını hedefleyen bir siyasi partidir."²³

HDP parti tüzüğünde; "siyasal, ekonomik ve toplumsal yaşamın her alanında cinsiyetler arası eşitsizliğe karşı çıkarak, erkek egemen sistemin ve kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için mücadele etmeyi amaçladıklarını ve partinin üyesi olan kadınların, kadınlara özgü sorunların çözümü ve kadın sorunları ile ilgili çalışmalar yürütmek üzere Kadın Meclisi kurabileceğini belirtmektedir."²⁴

Parti programında çok kez kadın-erkek eşitliğini, ezilen işçi, emekçi kadın vb. unsurları vurgulayan HDP, "yerinde ve yerelde yönetim, demokratik özerklik" başlığı altında "Kadınların eşit katılımını güvence altına alan, kadınların özgün ihtiyaçlarına uygun, tüm yerel kamu hizmetlerinin kadınların ihtiyaçlarını öncelikli olarak planlanması ve kadınlara pozitif ayrımcılık ilkesiyle hayat bulan yeni bir demokratik yerel yönetim anlayışını hayata geçirmenin mümkün olduğunu" belirtmiştir. Emeğin haklarının kazanılması başlığı altında ise; "kadın işçi ve emekçilerin üretim sürecindeki eşitsiz konumlarına karşı verdikleri mücadeleyi desteklediklerini, bunu geleceğin eşit ve özgür toplumu için hayati önemde değerlendirdiklerini, ev içi emeğin de değer ürettiğini tespit ettiklerini ve ev emekçisi kadınların sosyal haklarını kazanması için mücadele edeceklerini" vurgulamaktadırlar.²⁵ Kadınlara eşitlik ve özgürlük

21

https://tr.wikipedia.org/wiki/Halklar%C4%B1n_Demokratik_Partisi

²² <http://www.sabah.com.tr/secim/7-haziran-2015-genel-secimleri>

²³ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-tuzugu/10>

²⁴ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-tuzugu/10>

²⁵ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8>

mücadelesi başlığının altında ise; ezilen sömürülen kadınlar, kadın emeği, kadın emeğinin sömürüsü, kadın örgütlenmesi, kadınların kürtaj hakkı, erkek tarafından şiddete maruz kalan kadınlar, kadınlara yönelik cinsel şiddet gibi konulara yer vermişlerdir.

HDP'nin 1 Kasım 2015 genel seçimlerindeki seçim beyannamesinde kadının ele alındığı başlıklar şu şekildedir: **İnadına Eşitlik İnadına Özgürlük** başlığının altındaki Özgürlük ve Eşitlik İçin Kadınlar Kazanacak alt başlığında; **Öz Yönetim Ya Da Yerinden Yönetim** başlığının altında; **İnadına Beraber İnadına Adalet** başlığındaki Demokratik Anayasa alt başlığında; **İnadına Eşitlik İnadına Sosyal Adalet** başlığının altındaki Güvenceli Yaşam Ekonomisi alt başlığının altında; **İnadına Emekten Yana İnadına HDP** başlığının altındaki Kadın Emeği alt başlığında ele alınmıştır.

1 Kasım seçim beyannamesinin girişinde 7 Haziran seçimlerinde AK Parti'nin tek başına iktidar olamadığının ve bunun kendileri için umut verici bir gelişme olduğunu vurgulayan HDP'nin, kadınlara ilişkin tespit ve vaatlerine ise ikinci başlıkta yer verdiği görülmektedir. "Özgürlük ve eşitlik için kadınlar kazanacak" alt başlığında, ilk olarak ak parti iktidarının kadınlara yönelik olumsuz bir politika izlediğini vurgulayan HDP, kendilerinin izlenen bu negatif politikaları tanıdıklarını ve bilhassa kadınlar için verecekleri mücadelenin altını çizmektedirler. HDP'nin seçim beyannamesinde, kadınların çocuk doğurma kararlarından, çocuk doğurma yöntemine, zorunlu göç ettirilmeden, şiddete ve tacize, kılık kıyafet tercihinden, anadil de eğitim ve düşünce özgürlüğüne, sosyal destekten, eşit ücrete kadar birçok soruna değinilmiş; tüm kademelerde eş başkanlık sistemi, 8 Mart'ın resmi tatil olması, kadın istihdamının arttırılması, kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi ve kadın sığınma evlerinin sayısının arttırılması, kadın bakanlığının kurulması, kadınlar için sağlık ve eğitim sektörün-

de iyileştirmeler yapılması, ev işçisi kadınlara sosyal güvence, eşit vefat etmiş kadınlara ücret desteği gibi vaatler yer almaktadır.

Yerinden Yönetim başlığının altında, yerel yönetimlere ek olarak kadın meclisleri kurulacağı vaadinde bulunan HDP'nin seçim beyannamesinde, "kadınlar, yerelde eşit temsil ile oluşan kadın meclisleri aracılığıyla, yerel yönetimlere doğrudan katılacaklar. Kentsel hizmetlerin önceliklerinin cinsiyet eşitlikçi temelde örgütlenmesi sağlanacak ve taleplerin karşılanmasında kadın meclislerinin alacağı kararlar belirleyici olacak" ifadesi yer almaktadır.

Demokratik anayasa alt başlığının altında, "HDP, eşitlikçi, kadın özgürlükçü, sosyal, ekolojik ve demokratik bir anayasayı yapmak için tüm gücüyle çalışacak" vaadinde bulunmakta ve beyannamenin bir çok yerinde kadın, ekolojik ve demokratik kavramları bir arada yer almaktadır.

Güvenceli yaşam ekonomisi başlığının altında, kadınların ekonomik olarak kalkındırılacağı, ev kadınlarına emeklilik hakkının tanınacağı ve kadınların istihdamının arttırılacağı üzerine vaatler verilmektedir.

Kadın emeği alt başlığında ise, toplumsal yaşamda eşitlik, kadınların çalışabilmesi için kreşlerin arttırılacağı ve özellikle kadın istihdamının arttırılacağı vurgulanmıştır.

Diğer partilerle kıyaslandığında HDP'nin kadın seçmen kitlesine ağırlık verdiği ve vaatlerinin önemli kısmında kadın söyleminin olduğu karşımıza çıkmaktadır. Siyasi yapılanmasında eş başkanlık sistemini kullanan ve eş başkanlarını tüm dönemlerde kadınların oluşturduğu HDP, kadınlara verdikleri önemi bu yapılanmayla gözler önüne sermeye çalışmaktadır.

HDP'nin seçim beyannamesi incelendiğinde kadınlara yönelik metaforik ifadeler bulunduğu görülmektedir. Genel olarak seçim beyannamesinde "ezilen, sömürülen, emekçi, yoldaş, mağdur" kadın söylemi sık-

lıkla kullanılmıştır. HDP'nin parti ideolojisininde yer alan feminizm, sosyalizm, radikal demokrasi, demokratik sosyalizm²⁶ gibi egemen görüşler açısından değerlendirildiğinde kadın söylemlerinin niteliğinin parti ideolojisiyle paralellik gösterdiği görülmektedir.

HDP'nin seçim beyannamesinde kadınların güncel durumlarına yönelik olumsuz bir çerçeve çizilerek ve suçlayıcı bir söylemle kadınlar sahip çıkılması gereken, hakları elinden alınmış, mağdur edilmiş, sosyal yaşamda ve ücret dağılımında kadınların aleyhine adaletsiz davranılmış olduğu, günlük yaşamdan doğum kararına kadar kendileri hakkında tahakküme sahip olmadıkları gibi bir söylemin vurgulandığı görülmektedir. HDP'nin seçimlerde başarılı olduğu bölgeler dikkate alındığında²⁷, özellikle Türkiye'nin doğu ve güneydoğu illerinde kadınların toplumsal yapı içerisinde geri planda bırakıldığı, töre cinayetlerinin (Bağlı, Özense, 2011: 75)²⁸ ve çok eşliliğin²⁹ yaygın olduğu bölgeler olduğu göz önüne alındığında toplumsal sorunlar açısından seçim vaatlerine yön verdikleri görülmektedir. Ancak kadınları kendi haklarına ve kararlarına sahip çıkamayan bireyler olarak tasvir etmeleri ve kadınların tümüne bu genellemenin yapılması da kadınlar için olumsuz bir algı oluşturmaktadır.

"Kadın yaşamdır, yaşamın katledilmesine izin vermeyeceğiz," ifadesinden anlaşılacağı üzere kadınların hayatın merkez noktasında yer aldığı ifade edilmektedir. Hdp'nin parti logo'sunda kullanmış olduğu renkler ve ağacın dallarının kadın ellerine benzemesi bu

ifadeyi destekler niteliktedir. Kadınlara yönelik şiddet, mağduriyet, ezilme ve sömürülme vurgusunu yapan HDP "yaşamın katledilmesine izin vermeyeceğiz" söylemiyle, kadını bir ağaç metaforuna indirgemıştır.

"Dünyanın bütün kirli çamaşırlarını, bütün kirli bulaşıklarını bizim yıkamadığımız bir Türkiye" metaforuyla da; kadının sorumluluklarının altı çizilerek, sadece ev işleri değil aynı zamanda toplumda değer görmeyen "kirli" olarak ifade edilen bütün işler kastedilerek, "dünyayı temiz hale getiren kadınlardır" algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. "Bütün dünyayı kendi emeğimizle doyurmak" metaforuyla kadının üstüne düşen sorumluluklar tekrarlanarak, kadının emeğiyle bütün dünya doyar, kadın o kadar fedakâr ve güçlüdür algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca "bizim yıkamadığımız bir Türkiye" ifadesinde beyannamenin en azından bu bölümünün kadınlar tarafından yazıldığı algısı oluşmakta ve diğer partilerde kadınlara yönelik vaatlerde eril söylem mevcutken, HDP'de kadın vaatlerinde kadınların vaatlerde ve söylemlerde bulunduğu algısı oluşturulmuştur.

Ayrıca HDP'nin Haziran seçim beyannamesinde yer alan "Kadınlar olarak tüm barajları; seçim barajını da, erkek barajını da yıkacağız, yeni bir yaşamı ilmek ilmek öreceğiz" ifadesinde, seçimdeki % 10 barajının geçilmesinde ve erkek egemen bir politika ve yönetim anlayışının değişmesinde kadınların oylarının önemli olduğu ve bu barajlar geçildiğinde kadınlar için daha güzel bir hayatı yine kadınların inşa edeceği vurgulanmaktadır.

HDP'nin Kasım seçim beyannamesi ile Haziran seçim beyannamesi incelendiğinde başlıkların, konuların ele alınış şekillerinin farklılaştığı görülmektedir. Haziran seçim beyannamesinin girişinde demokrasi tanımlarına yer verilmiş kadınlara ilgili de "Kadınların erkek egemenliğine ve şiddetine karşı mücadelede desteklerinin çoğaltılmasıdır ve kadının görünmeyen emeğinin görünür kılınmasıdır" şeklinde ifadelerle yer verilmiştir. Haziran seçim beyannamesinde ele alınan demok-

26

https://tr.wikipedia.org/wiki/Halklar%C4%B1n_Demokratik_Partisi

²⁷ <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1088176-hdp-hangi-ilde-yuzde-kac-oy-aldi>

²⁸ "Töre cinayetlerinin sadece bölgesel, etnik, kültürel ve toplumsal farklılıklardan kaynaklandığı düşünülemez. Mazhar Bağlı ve Ertan Özense'ın Türkiye'de töre ve namus cinayetleri kitaplarında yer alan araştırma kapsamında da namus amacıyla cinayet işleyenlerin memleketlerine bakıldığında Türkiye'nin her bölgesinden kişilerin olduğu görülmektedir.

²⁹ <http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/152810-dogu-ve-guneydogu-da-her-uc-kadından-biri-cocuk-gelin>

rasi kavramı Kasım seçim beyannamesinde radikal demokrasi olarak tanımlanmış ve aynı ifadeler Kasım seçim beyannamesinde radikal demokrasi tanımlarının içerisinde yer almıştır. Kasım seçim beyannamesinin ilk bölümünde kadın-erkek eşitliğine vurgu yapılmış ama Haziran seçim beyannamesinde kadına Demokrasi başlığında sadece hedef kitle içerisinde yer verilmiştir.

HDP'nin Kasım seçim beyannamesinde kadınlara yönelik vaatler bölümü ikinci başlıkta yer alırken Haziran seçim beyannamesinde kadına on ikinci başlıkta yani seçim beyannamesinin ortalarında ve sonlarına doğru yer verilmiştir. Haziran seçim beyannamesinde kadına yönelik vaatlerin olduğu bölüm dışında Demokrasi, Demokratik Özerklik ve Yerel Demokrasi, Kürt Sorunu ve Çözüm Süreci, Eşitlikçi Özgürlükçü Barışçıl Bir Dış Politika, Geçmiş ve Hakikatlerle Yüzleşme, Güvenceli Yaşam Ekonomisi, İnsan Odaklı Ulaşım, İşsizlikle Mücadele, Sosyal Yardım Değil Sosyal Hak, Çocuk Hakları Korunacak, Eğitim bölümlerinde yer verilmiştir.

Haziran seçim beyannamesinde kadın ile ilgili bölümler dışında kalan başlıklarda; kadın meclislerinin kurulması, kadın sorunlarının ve kimliklerinin tanınması, kadın ticaretine yönelik çözümler, hakikat komisyonlarına kadınların eşit katılımının sağlanması, kadın istihdamları arttırılarak kadının ekonomik olarak güçlendirilmesi, ev kadınlarına emeklilik hakkı, kadın ihtiyaçlarına duyarlı kent planlamaları, kadına yönelik ayrımcılığın kaldırılması, kadınlara yönelik eşit sosyal destek paketleri, kadınların sosyal desteklere kolay erişimi, eğitim kurumlarında kadınlara yönelik karar ve uygulamalar gibi konulara yer verilmiştir. Kasım seçim beyannamesinde Haziran beyannamesindeki çoğu vaat aynı olmasına karşın, kadın ihtiyaçlarına duyarlı kent planlamaları ve eğitimde kadınları korumaya yönelik karar ve uygulamalara dair herhangi bir vaat bulunmamaktadır.

Haziran seçim beyannamesinde Ka-

dım Emeği başlığının altında ise kadını güçlendirme 4 ayak çerçevesinde ele alınırken Kasım beyannamesinde bu üçe düşürülmüştür. Haziran seçim beyannamesinde Kasım beyannamesinden farklı olarak, ev işçilerinin iş yasası kapsamına alınması ve kadını güçlendirmenin dördüncü ayağı olarak da ev kadınlarına sosyal güvence ve emeklilik hakkı vaadi verilmiştir. Ancak Kasım seçim beyannamesinde, Kadın emeği içerisinde yer verilmeyen "ev kadınlarına sosyal güvence ve emeklilik hakkı" Güvenceli yaşam ekonomisi başlığı altında bulunmaktadır.

Kasım seçim beyannamesinde; kadınların yerel yönetimlere doğrudan katılabilecekleri karar alabilecekleri ve uygulamaları denetleyebilecekleri, her kurum ve kademedede eş başkanlık ve kadın özgürlükçü bir anayasa vaadi bulunurken, bu vaatler Haziran seçim beyannamesinde bulunmamaktadır.

Son olarak da Haziran seçim beyannamesinde kadın ile ilgili vaatlerin başında "Kadınlar olarak tüm barajları; seçim barajını da, erkek barajını da yıkacağız, yeni bir yaşamı ilmek ilmek öreceğiz" ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Fakat bu ifade Kasım beyannamesinde bulunmamaktadır. Bunun sebebi olarak da Haziran da seçim barajını %13 ile geçmesi ve 80 vekil sayısına ulaşması neticesinde Kasım seçim beyannamesinde bu çağrıya gerek kalmamasıdır.

SONUÇ

Siyasi partilerin 2015 seçim beyannamelelerinde kadın söylemleri çözümlenip karşılaştırıldığında erkek egemen bir yaklaşımın ve söylemin olduğu ortaya çıkmaktadır. AK Parti, CHP ve MHP'nin kadınları dezavantajlı grup içerisinde ele alarak engelli, yaşlı ve gençlerle birlikte değerlendirmesi ve beyannamelelerde kadınlar için benzer vaatlerde bulunmaları bunun önemli kanıtlarındandır. 2002 yılından bu yana iktidar partisi olan AK Parti'nin, kadınlara ilişkin söylemleri değerlendirildiğinde siyasal ideolojisine paralel

söylemlerde bulunduğu dikkat çekmektedir. Kadınlara öncelikle anne olgusuyla yaklaşan ve sağlıklı nesillerin yetişmesinde kadınların önemli rolünün olduğunu kabul eden AK Parti'nin doğurganlık politikaları, doğum izni, birden fazla çocuk sahibi olduğunda izinlerin ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, gündüz bakım evlerinin sayısının ve niteliğinin artırılması yönündeki vaatleri bunun en önemli sonuçlarından. Ayrıca geçmişte kadınların kılık kıyafetlerine yönelik düzenlemeleri yaptıklarını belirtmeleri de partinin muhafazakârlık çizgisiyle örtüşmektedir.

Kadına şiddet konusuna tüm parti beyannamelerinde yer verilmiş ve özellikle AK Parti ve CHP İstanbul Anlaşmasının hükümlerinin ve yaptırımlarının uyguladıklarını ve uygulanacağını vurgulamışlardır. Yine tüm partilerin ortak sorun olarak gördüğü konu kadınların istihdamıdır. Tüm partiler seçim vaatlerinde kadınların kamuda istihdamının yaygınlaştırılacağı yönünde vaatlerde bulunmuş hatta CHP kamu da kadınlar için kota uygulaması getireceklerini vurgulamıştır. Tüm partiler için kadın söyleminin de ortak diğer konu ise kadın-erkek eşitsizliğidir. Partiler kadın-erkek eşitsizliğini defalarca tekrar etmiş ve bunun önüne geçebilmek adına çeşitli vaatlerde bulunmuşlardır.

Kadın girişimcileri destekleme konusunda teşvik vaatlerine bakıldığında ise AK Parti, CHP ve MHP'nin konuyla ilgili vaatlerinin bulunduğu görünürken HDP'nin girişimci kadınlarla ilgili herhangi bir vaadinin olmadığı görülmüştür. Kadınların eğitim konusunda teşvik edilmesi, eğitim düzeylerinin artırılması yönündeki vaatler AK Parti, MHP, CHP ve HDP seçim beyannamelerinde paralellik göstermektedir.

Kadınlara ilişkin en fazla vaat CHP ve HDP tarafından verilmiştir. Özellikle CHP seçim beyannamesinin birçok bölümünde kadınlardan bahsetmiş, gerek sorun tespiti gerekse seçim vaadinde bulunmuştur. CHP, kadınların temsili konusunda ve kadınların kamuda Hsyk'da temsili için kota uygulamaları vaatleri vermesine karşın partide kadınlara

rı temsil eden kadın vekil sayısının oranının HDP'ye oranla çok düşük olması da verilen vaatler ile uygulamalar arasında tutarlı bir yaklaşımın olmadığını düşündürmektedir.

MHP'nin kadın söylemi değerlendirildiğinde kadınlara yönelik diğer partilerle hep benzer vaatlerde bulunulduğu ve kadınlar için verilen vaatlerin hep eril bir bakış açısıyla yazıldığı görülmektedir.

HDP ise diğer partilerden farklı olarak kadınlara ilişkin söylemde "biz" öznesini vurgulayarak vaatlerde bulunmuş ve AK Parti'nin uygulamalarının tersine vaatlerde bulunmuştur. Kadınların çocuk doğurma kararı, çocuk doğurma yöntemi, kürtaj hakkı, kılık kıyafet tercihi vb vaatler örnek gösterilebilir.

AK Parti, CHP, MHP ve HDP'nin seçim beyannamelerinde verilen vaatlerin benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Seçim beyannamelerin AK Parti, CHP ve MHP'nin eril bir söylem kullandığı, HDP'nin ise kadınların ağzından sorun tespiti yapıldığı ve vaatlerde bulunulduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, D. (2015). Siyasal Reklamlarda Kadın Söylemi ve Kadın İmgeleri: 2011 Genel Seçimleri örneğinde AKP ve CHP Televizyon Siyasal Reklamları Üzerine Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 277-289
- Aydın Düzgüt, S. (2011). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Post yapısalci Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8/ 29, 49-70
- Bağlı, M. & Özensel, E. (2011). Türkiye'de Töre ve Namus Cinayetleri: Töre ve Namus Cinayeti İşleyen Kişiler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, İstanbul: Destek Yayınevi.
- Balcı, Şükrü vd. (2013). Medya ve Siyasal Katılım, Konya: Literatürk Academia.
- Balcı, Ş. (2016). 7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de Siyasal İletişim Uygulamaları, (Editör : Ş. Balcı) içinde, Siyasal Karar

- Sürecinde İletişim Araç ve Yöntemlerinin Etki Düzeyleri: "7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Örneği" (ss. 71-108), Konya: Literatürk Academia.
- Beriş, H. E. (2011). Siyaset Akademisi 10. Dönem (Lider Ülke Türkiye) Ders Notları (Editör: H. Turşucu, H. E. Beriş), içinde, *Ak Parti 2007-2011 Seçim Beyannameleleri: Süreklilik Ve Değişim* (ss. 109-142) Ankara: AK PARTİ AR-GE Başkanlığı Yayınları.
- Çadır, M. (2011). *Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasi Parti Kadın Kollarının Rolü: TBMM'de Grubu Bulunan Siyasi Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Demir, Z. (2015). Türkiye'de Kadın ve Siyaset, Ankara: Kadim Yayınları.
- Doğanay, Ü. (2007). Akp'nin Demokrasi Söylemi ve Muhafazakarlık: Muhafazakar Demokrasiye Eleştirel Bir Bakış, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61/1, 65-88
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi, *YASAMA Dergisi*, 10, 5- 59
- Güllüoğlu, Ö. (2012). İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Yazılı Metin Çözümleme, (Editör: Ö. Güllüoğlu) içinde, *Söylen(mey)enin Analizi: Bellona Markasına Yönelik Tüketici Algısı Üzerine Bir Söylem Çözümlemesi* (ss. 225-276), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gür, T. (2013). Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 5/1, 185-202
- Polat, C. vd. (2015). "7 Haziran 2015 Türkiye Genel Seçimleri Parti Bildirgelerinde Bilgi ve Belge Yönetimi ve Kütüphanecilik", *Türk Kütüphaneciliği*, 29/2, 296-308
- Sancar Üşür, S. (2000). Siyasal Süreçlere Katılımda Kadın-Erkek Eşitliği, *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı Ve Siyaset İçinde*, (ss. 197-258) İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Tataroğlu, E. (2014). Türk Siyasetinde Kadının Yeri: "Sandıkta Kadın Siyasette Kadın" Panel Sunumu. 24 Mayıs 2014, Erişim Tarihi: 16.12.2016, <http://www.toplumcudusunceenstitusu.org/makale-detay/76/turk-siyasetinde-kadinin-yeri-sandikta-kadin-siyasette-kadin-panel-sunumu-2->
- Terkan, B. (2010). Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği), *Selçuk İletişim Dergisi*, 6/ 2, 115-136
- Tiryaki, S. (2016). 7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de Siyasal İletişim Uygulamaları, (Editör: Ş. Balcı) içinde, *Seçim Beyannamelelerinde Siyasal İletişimin İzlerini Sürmek: 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri* (ss. 521-578), Konya: Literatürk Academia.
- Tokgöz, O. (2010). Seçimler, Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Toksabay E., A. & Memişoğlu, O. (2007): Siyasetin Cinsiyeti Politika Notu, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Erişim Tarihi: 17.12.2016 http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271250684r7712.Siyasetin_Cinsiyeti.pdf
- WEB Kaynakları**
- 2002 Genel Seçimleri Wikipedia (2016) https://tr.wikipedia.org/wiki/2002_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imler adresinden 23.11.2016 tarihinde erişildi.
- Ak Parti (2016). <http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi> Erişim Tarihi: 23.11.2016

- Ak Parti (2016). <http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum> Erişim Tarihi: 23.11.2016
- Haziran 2015 Genel Seçimleri (2016). https://tr.wikipedia.org/wiki/Haziran_2015_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri adresinden 23.11. 2016 tarihinde erişildi.
- Ak Parti (2016). <http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum> Erişim Tarihi: 23.11.2016
- Ak Parti (2016). <http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi#bolum> Erişim Tarihi: 23.11.2016
- İhlas Haber Ajansı (2016). <http://www.ihla.com.tr/haber-basbakan-erdogandan-4-cocuk-tavsiyesi-311790/> adresinden 25.11.2016 tarihinde erişildi.
- Milliyet.com.tr (2016). <http://www.milliyet.com.tr/erdogan-3-cocuk-olursa-huzur-bulur-4-olursa-hayirli-olur-siyaset-1561833/> adresinden 25.11.2016 tarihinde erişildi.
- Dogrulukpayi.com.tr (2016). <http://www.dogrulukpayi.com/beyan-at/54e44aa24f8cc> adresinden 25.11.2016 tarihinde erişildi.
- Yenicaggazetesi.com.tr (2016). <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/turkiyede-dehset-verici-kadincinayetleri-tablosu-131471h.htm> adresinden 27.11.2016 tarihinde erişildi.
- CHP (2016). <https://www.chp.org.tr/Assets/dosya/tuzuk2016-29012016.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2016
- Cumhuriyet Halk Partisi (2016). https://tr.wikipedia.org/wiki/Cumhuriyet_Halk_Partisi#B.C3.BClen_t_Ecevit_d.C3.B6nemi_.281972-1980.29 adresinden 05.12.2016 tarihinde erişildi.
- Kasım 2015 Türkiye Genel Seçimleri (2016). https://tr.wikipedia.org/wiki/Kas%C4%B1m_2015_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri adresinden 05.12.2016 tarihinde erişildi.
- CHP (2016). <https://www.chp.org.tr/Assets/dosya/tuzuk2016-29012016.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2016
- 2011 Türkiye Genel Seçimleri (2016). https://tr.wikipedia.org/wiki/2011_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri adresinden 12.01.17 tarihinde erişildi.
- Keskin, N. (2011). Kadın Milletvekilleri: 1935-2011, s.1 https://www.academia.edu/5395940/Kad%C4%B1n_Milletvekilleri_1935-2011 adresinden 12.01.17 tarihinde erişildi.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı (2017). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim adresinden 12.01.17 tarihinde erişildi.
- Milliyetçi Hareket Partisi (2017). https://tr.wikipedia.org/wiki/Milliyet%C3%A7i_Hareket_Partisi adresinden 13.01.17 tarihinde erişildi.
- MHP (2017). https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf adresinden 13.01.17 tarihinde erişildi.
- Halkların Demokratik Partisi (2017). https://tr.wikipedia.org/wiki/Halklar%C4%B1n_Demokratik_Partisi adresinden 17.01.17 tarihinde erişildi.
- Sabah.com.tr (2017). <http://www.sabah.com.tr/secim/7-haziran-2015-genel-secimleri> adresinden 17.01.17 tarihinde erişildi.
- HDP (2017). <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-tuzugu/10> erişim tarihi: 17.01.17
- HDP (2017). <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8> erişim tarihi: 17.01.17
- Haberturk.com (2017). <http://www.haberturk.com/gundem/h>

[aber/1088176-hdp-hangi-ilde-yuzde-kac-oy-aldi](http://bianet.org/bianet/aber/1088176-hdp-hangi-ilde-yuzde-kac-oy-aldi) adresinden 21.01.17 tarihinde erişildi.
Bianet.org.tr (2017).

<http://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/152810-dogu-ve-guneydogu-da-her-uc-kadından-biri-cocuk-gelin> adresinden 21.01.17 tarihinde ulaşıldı.

